

חולין קלה

משה שווערד

1. ספר ישא ברכה

א) במתני', ראשית הגז בו. הרמנ"ס בפ"י דהל' זיכורים זיאר טעם המתנות, דתרומות הם לחמו ויינו של כהן, מתנות בהמה וקדשי המקדש היינו בשר, ראשית הגז ללבוש, גזל הגר ופדיון בכור לשאר זרכיו וכו'. והא דנקט ראשית הגז בתר פרק הזרוע אע"ג דקדים (דראשית הגז הוי מחיים ומתנות אחר שחיטה), כתב בקול הרמ"ז משום דנקט כסדר הקרא, דמתנות מוקדם זיה.

2. ספר שערים מצוינים בהלכה

דמתנות ליתנהו אלא בתר שחיטה, מפרש בקול הרמ"ז דתנא סידרא דקרא נקיט דאדקים מתנות לראשית הגז, (שפטים יח-ג) "ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקבה" (שם יח-ד) "וראשית גז צאנך תתן לו".

דף קלה. משנה ראשית הגז. הא דתני ראשית הגז אחר הזרוע והלחיים אע"ג דראשית הגז קדים למתנות,

3. רש"י מסכת חולין דף קלה עמוד א ד"ה פטור

פטור - דקנייה בשינוי דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן.

4. תוספות על בבא קמא דף סו/א

עד שצבעו. אין לפרש שצבע חלקו של כהן מה שהפריש לו מן הגיזה דלא שייכא ביה הפרשה כמו גבי תרומה דהפרשה שייכא ביה [אבל] הפרשת ראשית הגז אין כלום מה שמפריש לצד אחד וכאילו לא הפרישו:

5. עוד עיין ספר קהלות יעקב- מובא במראה מקומות לדף קל #11

6. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קל/ב

אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מאי טעמא איבעית אימא דכתיב זה ואיבעית אימא משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים

7. רש"י על בבא קמא דף סו/א

עד שצבעו פטור - מראשית הגז דקנייה בשינוי ואפילו דמים לא משלם דאין כהן יכול להזמינו בדין דיכול לומר לאחר אתננו אבל קודם שצבעו מי שחטפו זכה בו:

8. תוספות על חולין דף קל/ב

ואב"א משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין. ולהאי לישנא אייתר וזה יהיה לכדאמר לקמן בסמוך שמתנות דין ואין חזה ושוק דין וללישנא קמא איכא למימר דתרתני שמע מינה ודריש בסמוך מדכתביה אצל משפט דמשמע

זה משפט וזה אין משפט ואיכא בין הני תרי לישני דלהאי לישנא דאין לו תובעין נהי דאין יכול לתובעו בדיינין בדיני שמים מיהא מיחייב וללישנא קמא דדריש ליה מוזה אפילו בדיני שמים נמי לא מיחייב:

9. תוספות מסכת חולין דף קלז עמוד ב ד"ה עד שצבעו

עד שצבעו פטור - פירש בקונטרס משום דהוי כמו מזיק מתנות או אוכלן דפטור וה"נ גוזל ותימא דא"כ מאי קמ"ל רב חסדא כיון דמתני' היא ובפי' רש"י הראשונים במכתב ידו פירש שקודם שגזז חמש צאן דהיינו כדי חיוב צבע מה שגזז שלא בא לידי חיוב עד שצבעו והעביר עליו קולמוס ונראה דקמ"ל רב חסדא שלא נפרש מתני' כפירוש שמחק בקונטרס אלא פטור משום דמזיק מתנות כהונה שקנאן בשינוי.

10. חדושי הרשב"א מסכת חולין דף קלה עמוד א

לא הספיק ליתנו עד שצבעו פטור, פרש"י ז"ל משום דקנייה בשנוי והו"ל כמזיק מתנות כהונה או שאכלן, ואיכא למידק א"כ ליסייעיה לרב חסדא מהא מתני' בפ' הזרוע, ואיכא למימר דאי ממתני' הו"מ לדחויי דהתם כגון שגזז אחד וצבעו וכן כולן שלא באו לכלל חיוב (אף) [אבל] היכא דגזז חמש וצבעו לא, ובתוס' רבותינו הצרפתים ז"ל העידו שמתחלה כן פרש"י ז"ל בפרושי הכתובים מכתבת ידו שגזז א' וצבעו ואח"כ העביר עליו קולמוס, ומדבריו הראשונים למדנו שהיינו יכולין לפרש כן וזו היא שהוצרך רב כהנא לאשמועינן דאפי' בשגזזן כולן היא מתניתין דגזזן ואח"כ צבעו ופטור משום מזיק מתנות כהונה, אלא שאני תמה אמאי אינו חייב דהא משתרשי ליה ומי גרע מפרעו בחובו.

11. ריטב"א על חולין דף קלז/ב

וא"ת אמאי מיפטר, כיון דקא משתרשי ליה, ומאי שנא מההיא דאנסו בית המלך את גורנו אם בחובו חייב לעשר ופרישנא משום דקא משתרשי ליה (לעיל קל"א א'), ואיכא למימר דשאני הכא שעשה בהם שינוי בידים וגילה דעתו שנתכוין לגזולה ולהפקיע מן הכהן וחשבינן ליה כמזיק לו ממון דמכליא קרנא דפטור, אע"ג דקא משתרשי ליה דומיא דאכלן, מה שאין כן בפורע חובו, כנ"ל:

12. ר"ן (על הרי"ף) מסכת חולין דף מז עמוד ב

מתני' לא הספיק ליתנו עד שצבעו ישראל זה פטור. דקנייה בשינוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן דאמר רב חסדא בפ' הזרוע דפטור מלשלם ואף על גב דלא אמרינן שינוי קונה אלא לענין שאינו מחזיר לו גוף הגזלה אבל מ"מ צריך להחזיר לו דמים אפ"ה מהני שינוי לפטור לגמרי אף מדמי צמר דכיון שפקעה מצותו ליכא חיובא דממונא גביה והוה ליה ממון שאין לו תובעין וכמו שכתבתי למעלה [ריש פ"ט] וכ"ת א"כ מאי קמ"ל רב חסדא מתני' היא [תוס' דף קלז: ד"ה עד כו'] איכא למימר אי ממתני' הוה אמינא כגון שגזז אחת אחת וצבעו ולומר דאין מצטרפין לאחר צביעה קמ"ל רב חסדא:

13. רש"י מסכת חולין דף קלה עמוד א ד"ה שצבעו

שצבעו - ישראל זה.

• ספר שערים מצויינים בהלכה

דמי. ובוזה מפרש בתורת מרדכי (סי' רלב אות ט) כוונת רש"י במה שדקדק לפרש שצבעו ישראל זה, דהא דשינוי קונה הוא דוקא כשצבעו הבעה"ב ונתכוין לגזולה, אבל כשצבעו אחר שלא מדעת בעלים, ולא נתכוין הבעה"ב כלל לגזול מתנות כהונה, לא שייך כלל קנין שינוי.

14. רמב"ם יד החזקה הלכות בכורים פרק י

(ו) היה הצמר שלהן אדום או שחור או שחום חייבות בראשית הגז אבל אם גזו הצמר וצבעו קודם שיתן נפטר מראשית הגז הלבינו קודם שיתן מייב להפריש אחר שלבנו התולש צמר רחלים בידו ולא גזו חייב בראשית הגז:

• משנה למלך על הלכות בכורים פרק י הלכה ו

אבל אם גזו הצמר וצבעו כו'. ומ"מ בבא לצאת ידי שמים חייב ליתן הדמים וכ"כ הטי"ד סי' ס"א גבי מתנות כהונה יע"ש:

15. רמב"ם יד החזקה הלכות גזלה ואבדה פרק ב

(יב) אבל הגזול עצים ושפן וקצצן או חפר בהן ועשאן כלים או שגזל צמר וצבעו או נפצו ולבנו או שגזל טווי ועשהו בגדים או שגזל לבינה ועשאה עפר או אבנים וסתתן או מעות והתיכן הרי זה שינוי בידו שאם יעשה אותן מעות אחרות פנים חדשות הן וכן כל כיוצא בזה:

16. מאירי על בבא קמא דף צג/ב

לבון זה שאמרנו לענין גזלה בצמר שהוא שנוי יראה מסוגיא זו שאף בלבון לבד הוא אף על פי שלא נפצה ביד ולא סרקה במסרק ולא לבנה בגפרית אלא לבון במים לבד והוא הנקרא בכאן חוורא חוורויי ולענין ראשית הגז אינו שנוי אף בנפוץ או סירוק או לבון בגפרית ויש שמשויים את המדות בין גזלה לראשית הגז ומפרשים שזה שבגזלה החזקנוה בשנוי דוקא בסירקה או בלבנה בגפרית וזה שאמרנו שבראשית הגז לא החזקנוה בשנוי בלא סירקה או שלא לבנה בגפרית וגדולי המחברים נראה מדעתם שבגזלה נקרא שנוי בנפוץ ובראשית הגז אינו שנוי בשום דבר וחכמי הדורות שלפנינו פסקו שאינה שנוי לעולם לא בנפוץ וסירוק ולא בלבון על ידי גפרית ונראין הדברים כשטתנו ואף על פי שהקשו בגמרא מזו לזו ר"ל מראשית הגז לגזלה אינן דומות זו לזו על הדרך שבארנו:

17. ספר ישא ברכה

(יא) בגמ', במוקדשין מ"ט כו'.
מדפריך מ"ט לא - משמע דמסבירא
חינוכה הו"ל למימר דנוהג אף במוקדשין, וא"כ
ז"ע מאי פריך בתר הכי איפכא דא"כ ס"ד
דנוהג במוקדשין והא לאו בני גיזה נינהו, וכתב
המהר"ם שיק דז"ל דכס"ד ידע כזר דמתני'
כר' מני בר פטיש, והמקשן השני לא ידע מזה.
והלחצ"ס תירץ באו"א יע"ע.

18. תוספות מסכת חולין דף קלה עמוד א ד"ה ראשית הגז

ראשית הגז, ליפרוק וליתבי ליה - תימה אמאן קאי אי אמאן דעבר וגזו אטו קנסא הוא דקנים ליה משום דעבר וגזו לפדותו ובעלים שהקדישו נמי אמאי מיחייבי ואי אכהן לא הול"ל לפרוק וליתבי ונהי דהאי לא תקשי מה מרויח שפודה דמרויח שפודה בשוה פרוטה אפילו שוה מנה דמחולל.

19. תוספות הרא"ש מסכת חולין דף קלה עמוד א

סד"א לפרוק וליתבי ליה. תימה אמאי הוה לן למימר דליפרוק וליתבי דאיצטריך צאנך למעוטי והלא אין הגיזה שלו ואיסורא דאורייתא לא עבד דסד"א למקנסיה, ואיכא למימר דהכי מיירי שהבעלים שהקדישו הבהמה גזוה בשוגג כסבורין שהגיזה שלהן אף על פי שהקדישו הבהמה ומועלין במה שגזוה בשוגג כדתנן במעילה פרק קדשי מזבח תלש מן החטאת ובא חבירו ותלש ובא חבירו ותלש כולן מעלו, וכיון דמעל נפק לחולין וקנאה

בשינוי, ליפרוק פי' יתן הדמים להקדש והגיזה יתן לכהן, ופריך ולפרוק והא בעי העמדה והערכה פי' אף על גב דמעל לא נפק לחולין כיון דבעי העמדה והערכה ואפי' על ידי פדייה לא נפקא לחולין והוא הדין על ידי מעילה וא"כ מאי חזיא לכהן, כן נראה לי.

20. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד א

הא לאו בני גיזה נינהו. לכא' מאי פריך הא בעינן קרא בגוונא שעבר אדאורייתא וגזז, דפטור מראשית הגז. וצ"ל דכיון דאסור לגזוז לא משכחת לה ראשית הגז בהקדש. והנה יש שרצו לומר דלאיסור גיזה בהקדש בעיא שיעור דגיזה, וכמו שיעור גיזה דשבת, וא"כ משכחת לה בשגזז פחות מכשיעור, וכן משכחת לה בגוי שגזז. וביותר קשה דהא בעי קרא בכה"ג שעבר וגזז. וצ"ל דכיון דבעינן שיהיה צירוף חמש רחלות, וכיון דבאופן הרגיל לא יתכן שיהיה חמש, אלא פחות מכשיעור או בגוי או היכא דעבר על הדאורייתא, ליכא צירוף בכה"ג.

21. רש"י מסכת חולין דף קלה עמוד א ד"ה אפילו הכי

אפילו הכי - דאמר חוץ מגיזה קדשה נמי גיזה דאידי דקדושת הגוף חמורה פשטה בכל המחזיק בה אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש.

• תוספות הרא"ש מסכת חולין דף קלה עמוד א

אפ"ה פשטה קדושה בכולה. פרש"י דקדשה נמי גיזה דאידי דקדושת הגוף חמירה פשטה בכל המחזיק בה, ואיני יודע למה דחק לפרש כך שלא יוכל לשייר הגיזה דלא שייכא לגוף הבהמה כי דרך לגיזה תמיד, והלא לא הוצרכנו לכך אלא דפשטה קדושה בכולה ולא יוכל לשייר הכחש ומעתה לא יוכל לגיזה, וקרא ליכא לאוקומי בדעבר אדאורייתא וגזז.

22. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד א

בהמת השותפים חייבת בראשית הגז. כתב הרמב"ם דהא דחייבים בראשית הגז זהו רק בעשר צאן, ולא כתב מקור לזה. אבל זה דבר המסתבר שצריך שיהיה לכל אחד שיעור החייב. אבל לגבי חלה פסק הרמב"ם דבעיסת השותפים די בשיעור אחד של חמשת רבעים קמת, וצ"ב טעם החילוק. ונראה דהנה מבואר בגיטין דגט שכתבו על איה"נ כשר, ואף על גב דכתיב ונתן בידה, כ' התוס' שיש שני מיני נתינות, יש נתינה של תשלום ואז בעי' שויות, אך מה שכתוב בתורה ונתן בידה הכוונה למעשה נתינה, ובזה אף שאינו שוה כלום חשיב נתינה. וכן בתרומה דאמרינן חטה אחת פוטרת את כל הכרי ולא בעי' שו"פ, משום דנתינה דכתיב בתרומה הוא מעשה נתינה. א"כ בחלה שאין שיעור לנתינתו אלא בעינן מעשה נתינה לא בעינן שיעור לכל אחד, אבל בראשית הגז שלא חל עליו שום קדושה, ואין כאן אלא מצות נתינה, ע"כ שאין כוונת התורה על מעשה הנתינה כנתינת גט ותרומה, אלא נתינה של תשלום. ולפ"ז מבואר שפיר דבשותפות צריך שיהיה אפשר לחייב כל שותף בתשלומים, משא"כ כשאין לכל שותף שיעור חמש צאן דבכה"ג לית דין "נתינה".

ולפ"ז מסתברא דאם לא היה הראשית הגז שווה פרוטה לא יהיה דין נתינה, דהא ה"נ נתינה" קאי אתשלומין, ובפחות משו"פ לא שייכא, משא"כ בתרומה דקאי ה"נ נתינה" על גוף התרומה וכו"ל. וכמו"כ מצינו גבי גזל הגר דצריך ליתן לאנשי המשמר, ומחלק ביניהם. ואם לא יגיע לכל אחד מאנשי המשמר שוה פרוטה מוסיף משלו, והיינו דכיון שגנב איכא דין תשלומין וצריך שיתן לכל אחד לפחות פרוטה דאל"ה לא מתקיים נתינה. משא"כ בחלה דסגי בכל שהוא וכמו"נ.

23. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד א

למעוטי שותפות עובד כוכבים. היינו אף כאשר יש שיעור חיוב לישראל בפ"ע, בלא חלק הגוי. יש לדון בגוונא שהיה הישראל שותף עם חרש שוטה או קטן, דנקט המנ"ח בפשטות דמיפטרי מראשית הגז, אם חלק הגדול פטור משום דדמיה לשותפות עכו"ם. וכן יש לדון בישראל שותף עם כהן, דגם בזה נקט המנ"ח בפשיטות דפטור מראשית הגז, דהא אי"ז טבל דצריך שיהיה לו מתיר, אם חלק הישראל נמי נפטר. אך לכא' אפ"ל דדוקא גוי נתמעט, ואין הפטור משום דהו"ל שותפות דפטור וחיוב, דאטו בנתערבו צאן החייבים בראשית הגז עם צאן שפטורין כגון של חו"ל נימא דאף החייבין יפטרו.

24. ספר שערים מצויינים בהלכה

למעוטי שותפות עובד כוכבים. פרש"י אבל
דישראל מיוחד לך קרינא ביה,
הואיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרוים
בלשון יחיד. ועי' בשו"ת רע"א (סי' סו)
בטלית של נכרי וישראל בשותפות דנראה
דחייב בציצית, דלענין בכור וראשית הגז שייך
לחלק בין שותפות נכרי לשותפות ישראל,
וכדאמרין בגמ' דנכרי לאו בר חיובא וישראל
בר חיובא, ופרש"י דכל ישראל נקראו בלשון
יחיד וכחד דמי, והיינו שבצאן של שותפים
החיוב על הבעלים, ושניהם כאחד מחויבים
בראשית הגז מאלו הצאן, ולגבי שניהם יחד
מקרי צאנך, וכן בבכור, אבל לענין ציצית אף
בשותפות ישראל לא שייך הסברא דישראל בר
חיובא והחיוב על שניהם כאחד, דהא קי"ל
ציצית חובת גברא הוא [עי' מנחות מא].
ובשעה שאינו מתעטף בה לא חיובא מוטל
עליו להטיל בו ציצית, וא"כ כשמתעטף בה
אחד מהשותפים לפטור, דמשום חבריה ליכא
חיוב ציצית מהדין כיון דאינו מתעטף בה
עתה, ומשום ידיה לחוד לא מקרי כסותך
מיוחד לך, כיון דיש לאחר שותפות בה, וכיון
דמ"מ טלית של שותפין חייב דכנפי בגדיהם
כתיב (שלח טו-לה) כדקי"ל בשו"ע (או"ח סי'
יד ס"ה) וע"כ החיוב מכח חלק זה המתעטף
לחוד, ה"נ בשותפות עם נכרי דמה לי שותפות
עכו"ם או שותפות ישראל, דהא על ישראל
השותף אין החיוב עתה בשעה שאינו מתעטף
בה וכי' עי"ש.

25. רש"י מסכת חולין דף קלה עמוד ב ד"ה ואיבעית אימא

ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי - חלקו של ישראל ולא מצי למפטר שותפות
דעובד כוכבים בראשית הגז בהיקשא דתרומה הילכך צאנך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתא ודגנך למעוטי
דיגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה הלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים
פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרין במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז) מירוח העובד
כוכבים פוטר אי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולא שמועינן דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע
מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אבל חלקו של ישראל חייב
ואף על גב דמצאנך משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגנך למעוטי של שותפות עובד

כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגנך בחלקו של ישראל אבל צאן כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו צאנך.

26. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד ב

רש"י ד"ה ואיבעית. עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה. לכא' כיון שמירחה העכו"ם הרי הכל פטור, והיכי משכחת הא דתניא דשל ישראל חייב ושל עכו"ם פטור. אולם כבר נתבאר בראשונים דבתבואה של ישראל והעכו"ם ממרח בשליחותו ליכא פטור דמירוח עכו"ם, דפטור זה הוא דוקא אם יש לו זכות בתבואה.

שם. דדגן כמאן דפליג דמי. מבואר דכיון דעומד לחלוקה לא מסתבר דחלקו של העכו"ם יפטור את החלק של הישראל, דחשיב כאילו זה נטל חלקו וזה נטל חלקו. ואף על גב שהשותפות היא בכל חיטה וחיטה, ואילו החלוקה היא בכמות החטים, ולא בכל חיטה וחיטה, וכיון שכל חיטה אינה עומדת לחלוקה יקשה מדוע חלקו של העכו"ם בה אינו פטור. י"ל שהרי הא דשותפות עכו"ם פוטרת חידוש הוא, ולהכי סגי בטעמא דעביד לפלוגי וכו"ל.

27. רש"י מסכת חולין דף קלה עמוד ב ד"ה טבל וחולין

טבל וחולין מעורבין זה בזה - ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר חציו טבל וחציו חולין דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאם בא להפריש נמצא מפריש מן הפטור על החיוב ולי נראה שיש לו תקנה בשני צדדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חציו שאין חייב אלא חציו ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וביה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חציו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטרו את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין בחלקו של עובד כוכבים גדלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב:) גבי חדש וישן המעורבין דקי"ל אין תורמין מזה על זה וקתני צובר את גרנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו (ג) וכי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן במעשר הכא נמי נמצא תורם מן החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבללו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן במעשר לפי חשבון הנותר בחולין אבל הכא יש בילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מיניה וביה יש במעשר מן החיוב כפי החיוב ומן הפטור כפי הפטור ובתוספתא דדמאי (פרק ה) מצאתי דטבל וחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שבטבל ואיני יודע מהו ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חציו ואם הפריש לפי כולו דנמצא מרבה במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד נ"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [ב"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא בא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר.

28. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד ב

רש"י ד"ה טבל. ואני שמעתי שאין לו תקנה וכו'. פי' דאין לו תקנה לאפרושי מיניה וביה, שמא הפריש מן הפטור על החיוב, אבל יש לו תקנה ממקום אחר. וס"ל כשיטת התוס' דגדר שותפות הוא שלכל אחד יש חלק בכל התבואה, ולכך אין לו תקנה. אך אם לכל אחד יש חלק בכל גרגיר ודאי דאפשר להפריש, וכפי שהמשיך רש"י.

29. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד ב

שם. דתניא בגמרא דראש השנה וכו'. לכא' כיון דהוקשה לרש"י דאולי גדר דין שותפות אינו שיש לכל אחד חלק בכל גרגיר, אלא יש לכל אחד חצי מכל התבואה, וכשמפריש תרו"מ יתכן שמפריש מן הפטור על החיוב, מה הוצרך להאריך ולחלק בין שותפין לתערובת חדש וישן, היה לו לומר בפשיטות דגדר שותפות הוא שיש לכל אחד חלק בכל גרגיר. ונראה דכוונתו דאף אם שותפות היא שלכל אחד יש חלק בכל התבואה, מכל מקום הוי תערובת, ואיכא למ"ד דיש בילה, ולכך אפשר להפריש מיניה וביה.

30. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד ב

בכורה אף על גב דכתיב וכו'. הכא מיירי כשהגוי שותף באם, ואף על פי שאינו שותף בולד פטור. אבל יש עוד אופן ששותפות עכו"ם פוטרת, כגון שהוא שותף בולד וילפינן מפסוק אחר מדכתיב כל בכור בבני ישראל.

31. ספר שערים מצויינים בהלכה

כדי עריסותיכם. פרש"י במדבר ניתנה להם תורה, ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה, וכמה עיסת מדבר וכו'. כתוב בספר חרדים (פרק נז מ"ע התלויות בארץ) הפרשת חלה מצוה מן הפסוק (שלח טו-כ) "תרימו תרומה", ונתתה מצוה מפסוק (שם טו-כא) "ראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה", וכן בתרומה הפרשתה מצוה ונתתה מצוה אחרת מן הפסוק "תתן לו" וכן במעשר ראשון נמנה הפרשתו מצוה מפסוק (ראה יד-כב) "עשר תעשר", ונתתה מצוה (תבא כו-יב) "ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה". ומביא בשם הרשב"ץ שהמתנות שהן טובלות כלומר שהן אסורות באכילה עד שיפרישו מהן מתנות כהונה בזה נמנה ההפרשה והנתינה מצוה, והמשל בזה הרי עיסה היתה אסורה עד שיפרישו ממנה חלה והפרשתה מצוה, ובין שיתננה לכהן בין שישרפנה הרי נגמרה מצוה זו, והותרה העיסה באכילה, על כן באה מצוה שניה לתת אותה לכהן ולא לגולה ממנו וכו'. ובענין זה עי' מש"כ במס' גיטין (כ: ד"ה דלמא) בשם הרמב"ן והתוס' רי"ד והנוב"י, וע"ע מש"כ במס' קידושין (נח: ד"ה חטה אחת), ועי' מש"כ לקמן (קלז: ד"ה חטה אחת).

32. ספר שערים מצויינים בהלכה

ממעט הפקר, וזה חידוש גדול שלא העירו הפוסקים. ועי"ש מה שהקשה על דברי התוס' שם.
 ✓ הקשה כתפארת יעקב למה צריך קרא למעט שותפות עכו"ם, דהיכי ס"ד שתהא הבהמה חציה קדושה בבכורה, ובודאי לא שייך לומר שתהא גם חלק הנכרי קדוש בבכורה, בשלמא בראשית הגז י"ל כשיש בחציה של ישראל שיעור גיזה נותן לכהן, וכן בחלה, אבל בבכור לא שייך זה, וצ"ל דס"ד כמו במקדיש חציה אמרין דקדושה פשטה בכולה, אף שלא הקדיש רק חציה, כמו כן כיון דחל קדושה על של ישראל ממילא פשטה בכולה, וצריך לקנות מן הנכרי חלקו או שהכהן ישלם לו בעד חלקו והבכור כולו קדוש.

בקרן וצאנך למה לי למעוטי שותפות עכו"ם. אבל במשנה ריש מס' בכורות (ב.) ילפי פטור שותפות עכו"ם בבכור מדכתיב (במדבר ג-יג) "הקדשתי לי כל בכור בישראל" לפרש"י, או מדכתיב (בא יג-ב) "כל פטור רחם בבני ישראל" לפירוש הרמב"ם. וכתבו התוס' שם (ד"ה והמשתתף) דשניהם צריכי דמכאן ילפינן פטור שותפות עכו"ם בהעובר, ומן הפסוק בישראל למדין פטור שותפות עכו"ם בהאם. ובתו"ת (ראה טו-יט) העיר דנפק"מ אם ניליף פטור שותפות עכו"ם מבכורה מהפסוק מבקרן וצאנך או מן בישראל, והוא לענין בהמת הפקר אם חייבת בבכורה לאחר שזכו בה, דבקרן וצאנך משמע שלך, משא"כ בישראל, ודוחק לומר דבישראל

33. תוספות מסכת חולין דף קלו עמוד א ד"ה ביתך דרך
ביתך דרך ביאתך - תימה אמאי לא אמר שותפות דעובד כוכבים כדקאמר בכל הני דלעיל.

34. חדושי הרשב"א מסכת חולין דף קלו עמוד א
ביתך דרך ביאתך, וא"ת אמאי לא אמרין ביתך למעוטי שותפות דנכרי כדאמרין בכל הני דלעיל, נראה לי משום
מזוזה חובת הדר היא ולשמירה עשויה ואפילו דשותפות דנכרי ישראל הדר בה צריך שמירה.

35. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קלה עמוד ב
ואלא ביתך למאי אתא דרך ביאתך. והקשו התוס' מפני מה לא משני למיעוטי שותפות עכו"ם, **והרשב"א מתרץ**
משום דמזוזה חובת הדר היא ולשמירה עשויה ואפילו שותפות בנכרי ישראל הדר בה צריך שמירה, עכ"ל.
וכוונתו ע"ד מ"ש בקידושין למען ירבו ימיכם גברי בעו חיי נשי לא בעו חיי, [ולפי הרשב"א מ"ש בשמעתין
"כתב רחמנא למען ירבו ימיכם וימי בניכם", אין כוונת הגמ' מצד שנא' "לשון רבים" [כמו תרומותיכם
ועריסותיכם ואינך דשמעתין]. אלא מצד סברת גברי בעו חי וכו', וכיון שכן נתרבה אפילו שותפות עכו"ם].
והרמ"א פסק כהראשונים דשותפות עכו"ם פוטר ממזוזה. וכתב הרעק"א דהרמ"א לא חשש לדעת
הרשב"א ז"ל משום דמצינו לענין שוכר בית מחבירו יותר משלשים יום דחייב במזוזה. ונחלקו הראשונים
אם חיובו מה"ת או מדרבנן. וכתבו התוס' תירוצם השני דחיובו רק מדרבנן כיון דאינו בית שלו. ובתירוצם
הראשון כתבו דחייב מדאורייתא מצד סברת למען ירבו ימיכם. וסברת הרשב"א בשמעתין תלוי בב'
תירוצי התוס' וכיון דקיי"ל לדינא כתירוץ השני של התוס' מזה הוציא הרמ"א שאין לחוש לדעת
הרשב"א כאן.

ב. כתב בשו"ת רעק"א ס"ס ס"ו דישאל ועכו"ם שקנו בשותפות בית שאין בה דין חלוקה ופעמים זה משתמש
בכולה ופעמים זה משתמש בכולה דיש לדון לחיובו במזוזה עפ"מ"כ הר"ן רפ"ה דנדרים דבכה"ג קיי"ל יש
ברירה וכל אחד משתמש בשלו. עיין שם.

• **עוד עיין במראה מקומות לדף קלו**

=====

א. דף על הדף מסכת חולין דף קלה עמוד א

במשנה: ראשית הגז נוהג בארץ ובחוץ לארץ.
במכתבי תורה לאדמו"ר האמרי אמת ז"ל (מכתב מ"ג) כותב לבנו אדמו"ר הלב שמחה ז"ל במה שרצה לשלוח
לו טלית קטן מצמר העשוי מ"ראשית הגז". וז"ל ובל אדע מה החשיבות של ראשית הגז [לעשות ממנו ציצית].
שאינו בזה שום קדושה, אך אפשר מטעם כיון דאתעביד בה מצוה חדא, יהי' נעשה מצוה אחרייתא גם כן, כמ"ש
בגמרא [ברכות ל"ט ע"ב] בריפתא דערובא [רב אמי ורב אסי כי מתרמי להו ריפתא דערובא, מברכין עלי'
המוציא לחם מן הארץ אמרי' הואיל ואיתעביד בי' מצוה חדא, נעביד בי' מצוה אחרייתא] וע"ש עוד בהגהות
מש"כ בזה, אם שייך הך הואיל ואתעביד בי' מצוה חדא כו', לגבי ראשית הגז, דלא בעי שירי' ניכרים.